

ОСОБИСТЕ НЕМАЙНОВЕ ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА: ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЇ

А. О. Матвійчук

*здобувач кафедри цивільного та господарського права
ВНЗ «Національна академія управління»*

Постановка проблеми. Однією з основних проблем нормативно-правового регулювання особистого немайнового права особи на інформацію про стан навколишнього природного середовища є непослідовність законодавця у питанні термінології: тут панують характерні для вітчизняного законодавства багатство синонімів і плутанина. Українське законодавство пропонує стільки альтернативних термінів, що постають сумніви щодо того, скільки суб'єктивних прав існує з приводу інформації про стан навколишнього природного середовища, довкілля і навколишнього середовища: одне чи декілька? Ситуація правової невизначеності створює безмежний простір для маніпуляцій і вигідна лише тим суб'єктам, які володіють (або повинні володіти) відповідною інформацією, однак не бажають її оприлюднювати.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Право на інформацію про стан навколишнього природного середовища, право на екологічну інформацію, право на інформацію про стан довкілля у тій чи іншій редакції гарантоване практично у кожній державі світу, тож вже не раз ставали предметом наукового дослідження як в Україні, так і за кордоном. Однак термінологічні проблеми у цій царині є специфічно українськими і зумовлені схильністю українського законодавця до використання квазісинонімів та постійного збагачення юридичного лексику не на користь чіткості та зрозумілості нормативних приписів. Тим не менш, у вітчизняних наукових працях питання впорядкування термінології розглядається, як правило, побічно або ж автори виходять з припущення про тотожність термінів. Комплексний аналіз за темою дослідження, як нам відомо, здійснюється вперше.

Мета дослідження полягає у пошуку способів розв'язання термінологічних проблем у сфері правового регулювання особистого немайнового права особи на сприятливе навколишнє природне середовище.

Основні результати дослідження. Для початку проведемо історичний екскурс. Формально право на інформацію про стан навколишнього природного середовища з'явилося в українському законодавстві ще до здобуття незалежності у 1991: Закон УРСР «Про охорону навколишнього природного середовища» почав діяти за два місяці до проголошення незалежності

України – з 01.07.1991 [1]. Перша редакція цього закону у п. «е» ч. 1 ст. 9 закріпила право кожного громадянина УРСР на одержання у встановленому порядку повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища та його вплив на здоров'я населення [1].

Закон України «Про інформацію», введений у дію 13.11.1992 р., у першій редакції не визначав зміст інформації про стан навколишнього природного середовища, однак за змістом ст.1 цього Закону регулював відносини і з приводу цих відомостей [2].

З 1996 р. завдяки ст. 50 Конституції України в українське законодавство вже міцно увійшов термін «довкілля», який і до сьогодні не отримав легального визначення [3]. Відповідно до ч. 2 ст. 50 Конституції України кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення; така інформація ніким не може бути засекречена [3].

У 1999 р. Україна приєдналася до Орхуської конвенції [4]. У 2002 р. у ході імплементації Орхуської конвенції до українського законодавства закріплене у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» право зазнало кардинальних змін і трансформувалося у право на вільний доступ до інформації про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) та вільне отримання, використання, поширення та зберігання такої інформації, за винятком обмежень, встановлених законом [4].

У 2004 р. набрав чинності перший український і один із найбільш прогресивних у світі Цивільний кодекс України, у ст. 293 якого було закріплено особисте немайнове право на достовірну інформацію про стан довкілля [5].

У 2011 р. було викладено у новій редакції Закон України «Про інформацію» [2]. З урахуванням ст. 50 Конституції України та ст. 293 ЦК України у Законі України «Про інформацію» з'явилася ст. 13 «Інформація про стан довкілля (екологічна інформація)» [3; 5; 2]. Згідно п. 2 прикінцевих положень Закону України «Про інформацію» до приведення законодавства України у відповідність із цим Законом акти законодавства застосовуються в частині, що не суперечить цьому закону, однак жодних змін до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» внесено так і не було [2].

Також у 2011 р. набрав чинності Закон України «Про доступ до публічної інформації», у якому побічно згадується про інформацію про стан довкілля, зокрема встановлюється строк розгляду запиту про надання такої інформації, а також, щоправда вельми невдало, закріплюється обов'язок суб'єктів господарювання надавати на запит та оприлюднювати інформацію про стан довкілля, якою вони володіють [6].

Як бачимо, термінологія багата. Досліджувати у рамках нашої статті термін «право на інформацію про стан навколишнього природного середовища» та його аналоги ми почнемо з кінця і спершу розглянемо варіації законодавця щодо назви відповідної інформації.

В офіційному перекладі тексту Орхуської конвенції використано терміни «інформація, що стосується довкілля», «інформація, що стосується навколишнього середовища», «екологічна інформація» [4]. У ст. 50 Конституції

України, ст. 10 Закону України «Про інформацію» та ст. 293 Цивільного кодексу України йдеться про «інформацію про стан довкілля» [3; 2; 5]. Закон України «Про доступ до публічної інформації» оперує термінами «інформація про стан довкілля», «інформація про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, що сталися або можуть статися і загрожують здоров'ю та безпеці громадян», а Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» - терміном «інформація про стан навколишнього природного середовища» [6; 1]. Об'єм інформації, що охоплюється наведеними визначеннями, різниться, а трапляється і дублювання норм, наприклад, у п. 3 ч. 4 ст. 21 Закону України «Про інформацію», який попри інформацію про стан здоров'я людей, що є складовою інформації про стан довкілля, виділяє інформацію про стан здоров'я населення, не розмежовуючи ці поняття [2]. Однак синонім у більшості з наведених термінів один – «екологічна інформація».

Окремо слід зупинитися на аналізі термінології Орхуської конвенції, яка вважається вінцем міжнародного законодавства з питань, що стосуються навколишнього природного середовища. Зауважимо, що текст Орхуської конвенції було складено у трьох автентичних примірниках англійською, французькою та російською мовами, хоча сама Росія цю конвенцію так і не ратифікувала [4]. За даними Європейської економічної комісії ООН також було зроблено офіційний переклад ООН ще трьома мовами: арабською, іспанською та китайською [7]. Переклад українською мовою зроблений безпосередньо Україною [7]. Автор цієї статті не володіє французькою мовою, однак може дослідити англійський та російськомовний тексти конвенції. Порівняймо використання основних термінів:

Стаття Конвенції	Англійська	Російська	Українська
Назва	Information in environmental matters	Информация по вопросам, касающимся окружающей среды	Інформація з питань, що стосуються довкілля
П. б) ч. 5 ст. 5	International treaties ... on environmental issues	Международные договоры по вопросам, касающимся окружающей среды	міжнародні договори,... з питань, що стосуються навколишнього середовища
П. а) ч. 5 ст. 5	Legislation ... relating to the environment	Законодательные акты в области окружающей среды	Законодавчі акти, ... що стосуються навколишнього середовища
Далі за текстом	Environment	Окружающая среда	Довкілля (у назві та ч. 6 ст. 5), навколишнє середовище (усюди далі за текстом)

Далі за текстом	Environmental information	Экологическая информация	Екологічна інформація
Преамбула	Human environment	Окружающая человека среда	Середовище навколо людини
Далі за текстом	Environmental (e.g. policy, issues, matters, decision-making, protection, agreements...)	Экологическая политика	Екологічна політика
		Вопросы, касающиеся окружающей среды	Питання, що стосуються навколишнього середовища
		Охрана окружающей среды	Охорона навколишнього природного середовища
		Соглашения в области окружающей среды	Угоди в галузі навколишнього середовища

Як видно з таблиці, слово *environment* російською перекладається щоразу як *окружающая среда*, а українською – коли-як: *навколишнє середовище, довкілля* (тут і далі курсив наш – А.М.). Повна назва Орхуської конвенції згідно офіційного перекладу – Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, а в її тексті, як правило, використовується термін «навколишнє середовище», причому, безсумнівно, як синонім, а також «екологічна інформація» (а не «інформація з питань, що стосуються довкілля») [4]. Слово «довкілля» в тексті Орхуської конвенції використано ще лише раз – у ч. 6 ст. 5 [4]. Універсальний прикметник *environmental* російською перекладається у двох варіантах: *экологический* і *касающийся окружающей среды*, а українською – щонайменше трьома способами: екологічний, через зв'язок з навколишнім середовищем і через зв'язок з навколишнім природним середовищем. При цьому термін *environmental information* перекладається чомусь саме як екологічна інформація, а не інформація про навколишнє середовище чи інформація про довкілля, як можна було очікувати. Зауважимо, що в українському законодавстві словосполучення «екологічна інформація» зазначається, як правило, у дужках після інших термінів (наприклад, у Законах України «Про інформацію», «Про охорону навколишнього природного середовища»), що, вочевидь, за задумом розробників нормативно-правових актів, вказує на рівнозначність термінів, і було введено саме у зв'язку з ратифікацією Україною Орхуської конвенції [8]. Навряд можливо тепер з'ясувати відповіді на питання: чому саме такий переклад («екологічна інформація») було зроблено; чому при перекладі не були використані вже існуючі на той момент терміни українського законодавства? Першим спадає на думку те, що термінологічний хаос у цій сфері, як показано вище, панував вже задовго до ратифікації Україною Орхуської конвенції у 1999 р. Тож перекладачі вирішили не перейматися чіткістю і зрозумілістю перекладу, зосередившись на багатстві синонімічного

ряду. Однак чому при імplementації Орхуської конвенції не було впорядковано термінологію?

Результат у підсумку один: у кожному випадку правозастосування доводиться вирішувати, які правові норми мають пріоритет, адже є з чого обирати.

У попередніх працях ми вже обґрунтовували необхідність та доцільність заміни терміну «довкілля» терміном «навколишнє природне середовище» [9, с. 21-28]. Дотримуємося цієї думки і тепер: край термінологічному хаосу можна покласти лише шляхом уніфікації застосованих термінів, причому слід віддати перевагу поняттю «навколишнє природне середовище», а не довкілля, з підстав, що вже нами висвітлювалися [9, с. 21-28]. Термін «екологічна інформація» взагалі слід вилучити із законодавства, оскільки синонімія корисна лише у художньому творі, а в нормативно-правових актах – неприпустима. У природі не існує абсолютних синонімів, тож очевидна небезпека для нормативного тексту т.зв. квазисинонімів [10, с. 61]. Що стосується україномовного тексту Орхуської конвенції, то у ній можна залишити термін «екологічна інформація», не зважаючи на невідповідний переклад, оскільки, по-перше, у конвенції міститься визначення терміну «екологічна інформація» для цілей конвенції, по-друге, це визначення ширше за аналогічне у ст. 13 Закону України «Про інформацію».

Водночас Україні слід визначитися з перекладом слова *environment* українською мовою, припинивши бездумне копіювання російського перекладу. Зрозуміло, що значення одного й того самого терміну у міжнародних документах не лише може відрізнятися у кожному конкретному договорі чи угоді, але і трансформуватися з часом, як це відбувається, наприклад, з Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод. Однак, таке значення повинно бути зрозумілим особам, які застосовують той чи інший акт. Наприклад, Орхуська конвенція не роз'яснює термін *environment*, який у тексті Орхуської конвенції російською мовою переклали як «навколишнє середовище». Термін «навколишнє середовище» застосовується у російському законодавстві, тож, коли Росія врешті ратифікує Орхуська конвенцію, для її тлумачення звернуться до Закону РФ «Про охорону навколишнього середовища» від 10.01.2002, відповідно до ст. 1 якого навколишнє середовище – сукупність компонентів природного середовища, природних и природно-антропогенних об'єктів, а також антропогенних об'єктів [11]. А який закон можуть використати українці, якщо в українських законах немає визначення ані терміну «навколишнє середовище», ані «довкілля»?

Звертаємо увагу і на різноманітні способи конструювання термінів (окрім терміну «екологічна інформація»): інформація про стан довкілля, навколишнього природного середовища; інформація, що стосується довкілля, навколишнього природного середовища. Можливий і третій варіант, який, однак, для українського законодавства не характерний: інформація про навколишнє природне середовище. Оцінити різницю між цими конструкціями можна за допомогою філологічного тлумачення. Великий тлумачний словник сучасної української мови надає такі визначення:

- «стан, -у, ч. 1. Обставини, умови, в яких хто-, що-небудь перебуває, існує; ситуація, зумовлена певними обставинами, умовами....»;
- «стосуватися, -ується, недок., кого, чого, до кого – чого. Мати відношення до кого-, чого-небудь, бути пов'язаним із кимось, чимось....» [12, с. 1187, 1201].

Як бачимо, конструкція «що стосується...» об'єктивно може охопити значно більше коло питань, аніж конструкція «про стан...». Тим не менш законодавець пішов шляхом включення до визначення інформації про стан довкілля (ст.13 Закону України «Про інформацію») та про стан навколишнього природного середовища (ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища») і тих відомостей, які об'єктивно цього стану не стосуються, наприклад: екологічні прогнози, плани, програми, економічний аналіз, проведений у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля, політика, інші відомості та/або дані [2; 1]. Відмітимо, що згадані легальні визначення загалом важко назвати вдалими: чого лише вартує інтерпретація терміну через самого себе у ч. 1 та 2 ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»: «інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) – це будь-яка інформація в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі про: стан навколишнього природного середовища...» [1].

Закріплення права на інформацію про стан навколишнього природного середовища відбулося після і як наслідок глобальних процесів, в ході яких було сформульовано і утверджено численні базові права людини. Так, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (набув чинності, в тому числі для України, 23.03.1976) у ст. 19 встановив, що кожна людина має право на вільне вираження свого погляду, і це право включає свободу шукати, діставати і поширювати будь-яку інформацію та ідеї, незалежно від державних кордонів, усно, письмово чи за допомогою друку або художніх форм вираження чи іншими способами на свій вибір [13]. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод у ст.10 включила свободу одержувати і передавати інформацію без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів до права на свободу вираження поглядів [14].

Згідно зі ст. 1 і 3 Орхуської конвенції кожна зі Сторін гарантує право на доступ до інформації, що стосується довкілля (навколишнього середовища), без потреби формулювати свою зацікавленість, включаючи можливість отримання копій документів [4]. У ст. 50 Конституції України кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, а також право на її поширення; така інформація ніким не може бути засекречена [3]. Водночас ч. 2 ст. 34 Конституції України передбачено: кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [3]. У ч. 1 ст. 293 Цивільного кодексу України закріплене вже право фізичної особи на достовірну інформацію про стан довкілля, а також право на її збирання та поширення [5]. Пункт «е» ч. 1 ст. 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» утверджує вільний доступ до інформації про стан навколишнього природного

середовища (екологічна інформація) та вільне отримання, використання, поширення та зберігання такої інформації, за винятком обмежень, встановлених законом [1]. Закон України «Про доступ до публічної інформації» гарантує право кожного на доступ до публічної інформації [6]. У ст. 7 Закону України «Про інформацію» держава гарантує всім суб'єктам інформаційних відносин рівні права і можливості доступу до інформації [2]. Усі перелічені дієслова мають різні значення, що впливає зі ст. 9 Закону України «Про інформацію», відповідно до якої основними видами інформаційної діяльності є створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорона та захист інформації [2].

Згадані вище конструкції термінів мають той основний недолік, що безпосередньо у своїй назві обмежують коло правомочностей суб'єкта права. Оскільки попередньо ми вже дослідили відмінності у назві відповідної інформації, цього разу при аналізі правових норм зробимо, для зручності, припущення, що в усіх них йдеться про одну й ту саму інформацію.

Орхуська конвенція гарантує лише право на доступ до інформації, що стосується довкілля і перебуває у володінні державних органів [4]. Окремо висуваються умови такого доступу: без потреби формулювати свою зацікавленість і можливість отримати копії запитуваних документів, – а також зміст доступу до інформації [4]. Конвенція не регулює питання наступного використання, зберігання, поширення чи інших видів діяльності щодо такої інформації [4]. У зв'язку з цим, на наш погляд, формулювання «доступ до інформації» є вдалим і відображає суть закріпленого суб'єктивного права. Однак, цього не можна сказати про акти національного законодавства.

У ст. 50 Конституції України кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, а також право на її поширення [3]. Норма Основного закону звертає на себе увагу таким. По-перше, у лінгвістичній конструкції упущений прийменник «на», характерний для багатьох інших назв суб'єктивних прав: на життя, на ім'я, на охорону здоров'я, на сім'ю та ін., а також використаний надалі при перекладі Орхуської конвенції, у Законі України «Про доступ до публічної інформації» тощо [4; 6]. По-друге, названо лише дві правові можливості особи: вільний доступ та поширення, хоча Закон України «Про інформацію» вже у першій своїй редакції у ст. 14 називав та розкривав значення таких видів інформаційної діяльності, як одержання, використання, поширення та зберігання інформації, а ст. 34 Конституції України передбачала ще один вид – збирання інформації [2; 3]. У частині права на доступ до інформації про стан довкілля ст. 50 є спеціальною відносно ст. 34 Конституції України, тож очевидно, що законодавець умисно обмежив можливості особи стосовно інформації про стан довкілля, враховуючи при цьому вже існуючі на той момент положення Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», які гарантували лише одержання у встановленому порядку повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища та його вплив на здоров'я населення. По-третє, законодавство України не містить (і у 1996 р. також не містило) визначення терміну «доступ до інформації» і не роз'яснює, який доступ слід вважати вільним.

Конструкція суб'єктивного права на інформацію про стан навколишнього природного середовища (екологічну інформацію), закріплена у п. «е» ч. 1 ст. 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» (у поточній редакції) така сама, як і в Основному законі, з тією лише різницею, що має більший перелік можливостей для управомоченої особи, а саме: вільне отримання, використання, поширення та зберігання такої інформації, за винятком обмежень, встановлених законом [1]. Формулювання цього суб'єктивного права залишається незмінним з 2002 р. Тим більше дивує той факт, що не були використані слова «доступ» (як у Конституції, Законі України «Про інформацію») і «одержання» (як у Законі України «Про інформацію»). Натомість законодавець знову використав прикметник «вільний», не розкриваючи його змісту (наприклад, безоплатний, без потреби формулювати свою зацікавленість, без втручання органів державної влади тощо). Зауважимо, що ця прогалина може бути успішно заповнена роз'ясненням Конституційного суду України чи хоча б постановою пленуму Верховного Суду України чи Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ.

Найбільш вдалим можна було б визнати формулювання, закріплене у ч. 1 ст. 293 Цивільного кодексу України, відповідно до якої «...фізична особа має право на достовірну інформацію про стан довкілля...», якби не продовження норми «...а також право на її збирання та поширення» [5]. У першій частині формулювання законодавець не вжив жодного дієслова, використавши характерну для більшості особистих немайнових прав формулу: право на ім'я, право на опіку, право на донорство, право на особисту недоторканність та ін. Така конструкція дає можливість окремим положенням розтлумачити правомочності, що входять до складу суб'єктивного права, розкрити усі нюанси його реалізації. Водночас, на наш погляд, використання прикметника «достовірна» є зайвим. По-перше, достовірність – одна з найбільш цінних властивостей інформації як такої; коли йде мова про гарантії законодавця з приводу одержання будь-якої інформації, така інформація апіорі вважається достовірною (протилежне означало б, що законодавець гарантує, серед іншого, можливість одержання чуток, пліток та інших непідтверджених відомостей). По-друге, якщо вже вказувати на ознаки, якими повинна володіти та чи інша інформація, то чому обмежуватися однією ознакою, не згадавши про такі властивості інформації, як своєчасність та повнота?

Зауважимо, що чинна редакція ч. 1 ст. 293 Цивільного кодексу України дає підстави вважати, що цивільне законодавство закріплює щонайменше два суб'єктивних права з приводу інформації про стан довкілля: одне з яких – власне, право на інформацію про стан довкілля (з невизначеним змістом, однак в будь-якому випадку не включає можливості збирати та поширювати цю інформацію), а друге – право на збирання та поширення інформації про стан довкілля [5]. Допущене при побудові ст. 293 Цивільного кодексу України нехтування правилами юридичної техніки створило ґрунт для сумнівів, суперечок та дискусій і замість прояснити ситуацію щодо особистого немайнового права особи на інформацію, що стосується навколишнього природного середовища, остаточно все заплутало.

Додамо також, що можливості особи, яка володіє правом на інформацію (вочевидь будь-яку) передбачені у ст. 5 Закону України «Про інформацію», відповідно до якої кожен має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів [2].

Висновки. В результаті проведеного нами дослідження доходимо висновку, що найбільш вдалою, на наш погляд, є конструкція «інформація, що стосується навколишнього природного середовища», однією зі складових якої є інформація про стан навколишнього природного середовища.

Також, на наш погляд, необхідно впорядкувати термінологію у досліджуваному питанні, для чого слід внести зміни до всіх перерахованих вище актів Українського законодавства, а саме:

– у ч. 1 ст. 293 Цивільного кодексу України: слова «право на достовірну інформацію про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її збирання та поширення» замінити словами «право на інформацію, що стосується навколишнього природного середовища, право на інформацію про якість харчових продуктів і предметів побуту», при цьому доцільно виділити декларацію цих прав в окрему частину; доповнити новим абзацом (реченням), у якому розкрити зміст відповідного права, наприклад, у такій редакції: «2. Кожна фізична особа має право на інформацію, що стосується навколишнього природного середовища, і право на інформацію про якість харчових продуктів і предметів побуту, що включають, не обмежуючись цим, можливості безперешкодно шукати, збирати, одержувати, зберігати, поширювати чи в будь-який інший спосіб використовувати цю інформацію, за винятком обмежень, встановлених законом».

– п. «е» ч. 1 ст. 9 та п. «д» ч. 1 ст. 21 (щодо прав громадських організацій) Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» викласти у такій редакції: «е) інформацію, що стосується навколишнього природного середовища, що включає, не обмежуючись цим, можливості вільно шукати, збирати, одержувати, зберігати, поширювати чи в будь-який інший спосіб використовувати цю інформацію, за винятком обмежень, встановлених законом»; у назві та ч. 1 ст. 25, ч. 1 ст. 25-1 цього Закону слова «інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація)» замінити словами «інформація, що стосується навколишнього природного середовища»; усюди по тексту слова «екологічна інформація» у всіх відмінках, що застосовуються без дужок, – замінити словами «інформація, що стосується навколишнього природного середовища» у відповідних відмінках; вилучити п. «к» ч. 1 ст. 20 цього Закону, позбавивши Мінприроди України функції встановлення порядку надання інформації про стан навколишнього природного середовища, оскільки ця інформація повинна бути публічною, а отже надаватися у порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації».

– гармонізувати положення ст. 13 Закону України «Про інформацію» і ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», оскільки, по суті, ми маємо однопредметні норми різного змісту. При цьому,

оскільки Закон України «Про інформацію» є загальним нормативно-правовим актом, що регулює інформаційні відносини, можливо, доцільно зосередити більшість нормативно-правових приписів з приводу інформації, що стосується навколишнього природного середовища, саме у цьому законі. Водночас необхідно уточнити ці положення у частині неможливості віднесення інформації, що стосується навколишнього природного середовища, до комерційної таємниці, зважаючи на невизначений правовий режим такої таємниці (а саме – співвідношення понять комерційна таємниця, конфіденційна і таємна інформація).

– внести зміни до Закону України «Про доступ до публічної інформації»: замінити термін «інформація про стан довкілля» словами «інформація, що стосується навколишнього природного середовища» у відповідних відмінках. Окрім того, потребує змін ст. 13 зазначеного Закону, оскільки чинна редакція заплутана і не дає однозначної вказівки на вид інформації, що підлягає оприлюдненню.

– ч. 2 ст. 50 Конституції України викласти у новій редакції: «Кожному гарантується право на інформацію, що стосується навколишнього природного середовища, а також право на інформацію про якість харчових продуктів і предметів побуту. Така інформація ніким не може бути засекречена.». Оскільки Конституція України є відносно консервативним актом, вважаємо, що таке лаконічне формулювання, буде найбільш вдалим, адже дозволить у майбутньому у міру розвитку суспільних відносин змінювати зміст зазначеного суб'єктивного права.

Зрозуміло, що гармонізація термінології – це не панацея від усіх проблем у сфері забезпечення особистого немайнового права особи на інформацію, що стосується навколишнього природного середовища. Однак, як сказав колись Р.Декарт, принаймні половини помилок можна уникнути, якщо домовитися про терміни. Перспективні напрямки наукових досліджень в означеній сфері включають визначення змісту особистого немайнового права особи на інформацію, що стосується навколишнього природного середовища, обов'язків, що йому кореспондують, а також відповідальності за їх порушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

2. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992 р. – №48. – Ст. 650.

3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996 р. – № 30. – Ст. 141.

4. Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля: конвенція від 25.06.1998 // Офіційний вісник України від 14.05.2010, № 33. – Ст. 12.

5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // Голос України. – 2003. – 12 бер.

6. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011 р. – № 32. – Ст. 314.

7. Офіційна сторінка Європейської економічної комісії ООН у мережі Інтернет: <http://www.unecsc.org/env/pp/treatytext.html>

8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 28.11.2002 № 254-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003 р. – № 4. – Ст. 31.

9. *Матвійчук А.О.* Особисте немайнове право на сприятливе навколишнє природне середовище: проблеми понятійного апарату / А.О. Матвійчук // Юридична наука. – 2012. – № 12. – С. 21-28.

10. Юридическая техника: Учебное пособие / [Т. Я. Хабриева и др.]; под ред.: Т.Я. Хабриевой, Н.А. Власенко; Ин-т законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации. - Москва : Эксмо, 2010. – 271 с.

11. Об охране окружающей среды: Закон Российской Федерации от 10.01.2002 № 7-ФЗ с дополнениями и изменениями [Электронный ресурс] – Режим доступа до сайту: http://www.consultant.ru/popular/okrsred/70_1.html#p40

12. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад і головний редактор В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1140 с.

13. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966, [Електронний ресурс] – Режим доступа до сайту: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

14. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 зі змінами і доповненнями, [Електронний ресурс] – Режим доступа до сайту: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

Матвійчук А.О. Особисте немайнове право на інформацію про стан навколишнього природного середовища: проблеми термінології

У статті зроблено історичний екскурс становлення в українському законодавстві особистого немайнового права особи на інформацію про стан навколишнього природного середовища. Проведено порівняльний аналіз термінології Орхуської конвенції англійською, російською та українською мовами. Досліджено всі термінологічні конструкції, що застосовуються для позначення досліджуваного права. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства.

Ключові слова: інформація, навколишнє природне середовище, довкілля, Орхуська конвенція.

Матвейчук А.А. Личное неимущественное право на информацию о состоянии окружающей природной среды: проблемы терминологии

В статье проведен исторический экскурс утверждения в украинском законодательстве личного неимущественного права лица на информацию о состоянии окружающей природной среды. Осуществлен сравнительный анализ терминологии Орхусской конвенции на английском, русском и украинском языке. Исследованы все терминологические конструкции, что используются для обозначения исследуемого права. Сформулированы предложения по совершенствованию действующего законодательства.

Ключевые слова: информация, окружающая природная среда, окружающая среда, Орхусская конвенция.

Matviichuk A.O. Personal non-property right to information about the state of natural environment: terminological problems

Historic insight into personal non-property right to information about the state of natural environment passage was done. Benchmarking study of Aarhus convention terminology in English, Russian, and Ukrainian was made. All terminological forms, used to identify the right in question, were researched. Improving proposals to national legislation were formulated.

Keywords: *information about the state of natural environment, environmental information, environment, Aarhus Convention.*

Стаття надійшла до редакції 04.12.2013.